

אב תשפ"א, יולי 2021

מתווה ללמידה והערכה בית ספרית – תחום דעת אזרחות

"שגרת הקורונה" הציבה בפנינו אתגרים רבים ויחד עם זאת, פתחה חלון הזדמנויות באמצעות השימוש בלמידה מעורבת על מנת לקדם תהליכי הוראה- למידה- הערכה המפתחים מיומנויות וכישורים הנדרשים ללומד במאה ה-21 ובכללם: לומד עצמאי, למידה שיתופית ואוריינות דיגיטלית תוך חיזוק מיומנויות נוספות: חשיבה ביקורתית, גמישות מחשבתית, יצירתיות, מודעות עצמית, רגישות חברתית ומעורבות אזרחית.

מסמך זה מציג מגוון הצעות לניהול הלמידה וההערכה בתחום הדעת אזרחות לבתי הספר אשר בוחרים בהיבחנות בית ספרית לשנת תשפ"ב.

האפשרויות השונות המוצגות כאן מהוות חלופה לבחינת הבגרות החיצונית ומהוות 80% מהציון הבית ספרי. אפשרויות אלה כוללות מגוון אירועי הערכה ומבוססות על המיקוד שפורסם לשנה"ל תשפ"ב.

חלופת הערכה – מטלת הביצוע מהווה 20% מהציון הבית ספרי. משנה"ל תשפ"ב יש להיצמד למחווים החדשים הנמצאים [במרחב הפדגוגי](#). אלו המחווים המחייבים בכל חלופה של מטלת הביצוע, ובתהליך הבקרה תידרשו להציג תוצרים בהתאם למחווים אלו.

חשוב כי כל בית ספר יבנה לעצמו תכנית עבודה ויגדיר את הצרכים והאתגרים הייחודיים.

במידה ויש בתי ספר המעוניינים להציע דגם בית ספרי ייחודי, רכזי המקצוע מתבקשים לפנות למדריך הבית ספרי לאישור.

בכל תמהיל של מתווה למידה והערכה שבית הספר יבחר, עליו להתייחס לידע, מיומנויות וערכים:

1. ידע - בהתאם לכלי העזר שפורסם לשנת תשפ"ב.
2. מיומנויות - בהתאם למסמך "מיומנויות דמות הבוגר", הכולל:
 1. מיומנויות קוגניטיביות: אוריינות שפתית, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגיטלית, אוריינות מידע.
 2. מיומנויות תוך אישיות ובין אישיות: מודעות עצמית, הכוונה עצמית, מודעות חברתית, התנהלות חברתית ואוריינות גלובלית.
3. ערכים - בהתאם לתכנית הלימודים באזרחות המדגישה את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

כאשר אנו באים לבחור אירועי הערכה שונים, רצוי לקחת בחשבון מספר עקרונות מנחים בבחירת החלופות:

1. הלימה בין יעדי תכנית הלימודים לבין יעדי ההוראה ויעדי ההערכה.
2. גיוון בחלופות - מגוון חלופות הערכה במהלך השנה (בחנים, מבחנים בכתב, כתיבת נייר עמדה, הצגה בעל פה, בחינה עם חומר פתוח, משימת חקר, וכו') מאפשרים לתלמידים לתרגל וליישם מגוון מיומנויות ולהציג חוזקות שונות. מומלץ לשים דגש על מיומנויות לומד עצמאי, למידה שיתופית ואוריינות דיגיטלית שהלמידה המקוונת והלמידה מרחוק מאפשרות לנו לבסס.
3. בחירה - מומלץ לאפשר לתלמידים בחירה בין אפשרויות שונות באופן המרחיב את האוטונומיה של הלומדים. יש לקחת בחשבון שאמצעי קצה ואמצעים טכנולוגיים הם מבורכים וכדאי לעשות בהם שימוש בהערכות השונות, אבל לזכור שיש לתלמידים שאמצעים אלו אינם נגישים להם.
4. מעורבות התלמיד בתהליך ההערכה - מוצע לאפשר הערכה עצמית רפלקטיבית של התלמיד את עבודתו וכן הערכת עמיתים כחלק אינטגרלי מתהליך העבודה.
5. רלוונטיות - הצעות המזמנות חיבור בין הידע הנלמד ובין עולמו של התלמיד באופן היוצר משמעות ללמידה, לידע ולערכים.

6. משוב מקדם - מומלץ לספק לתלמידים משוב מתמשך על עבודתם, בסמוך למועד ההערכה, המתמקד בהיבטים חיוביים בביצועיו של התלמיד ומאיר היבטים אחדים לשיפור.

להלן מגוון הצעות לאירועי הערכה:

הצעות אלו הן בנוסף למאגר שאלות הבגרות הנמצא במרחב הפדגוגי וכן לאפשרות לבחון על פי מבנה הבגרות הרגיל. ניתן לשלב בין ההצעות השונות בהתאם לשיקול הדעת של המורה **כחלק מההיערכות. יש להכין טבלת אקסל מסודרת של כל תלמידי הכיתה הלומדים את המקצוע, לפי סמל שאלון, ובו פירוט המבחנים, המשימות והמחזונים על פיהם יינתן הציון וכן את פירוט ציוני התלמידים.**

אפשרות א' - תלקיט

התלקיט יהיה מורכב מאירועי הערכה מסוגים שונים ובהיקפים שונים – משקלו של כל פריט ומספר הרכיבים בתלקיט הם על פי שיקול דעתו של המורה ובהתאמה להיקף הלמידה והיקפה של משימת הערכה.

ניתן למצוא במרחב הפדגוגי מגוון רחב של משימות הערכה.

בבחירת מסלול זה יש לפעול על פי ההנחיות הבאות:

- התלקיט יהיה מורכב מ- 4 אירועי הערכה.
- על סך אירועי הערכה לכלול את נושאי הליבה בתוכנית הלימודים:
 1. מאפייניה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
 2. עקרונות המשטר הדמוקרטי
 3. המשטר בישראל
 4. אתגר החיים המשותפים
- על המורה להכין מחוון המתייחס לכלל רכיבי התלקיט.

מבנה תלקיט לדוגמא:

אירועי הערכה הינם מדורגים מבחינת הידע, המיומנויות והיקף החומר בהתאם להתקדמות הלמידה.

המשקל המומלץ	תיאור מרכיבי המשימה	המשימות הנדרשות	סוג המשימה
10%+10% לכל משימה בסך הכל 20%	על התלמיד לבחור שלושה מקורות חדשתיים, להציג שלושה מושגים שונים באזרחות ולקשרם לאירועים חדשתיים	1. ניתוח אירועים חדשתיים	הערכה ראשונה - ידע ויישום
	על התלמיד לענות על ארבע מטלות קצרות, כאשר כל מטלה עוסקת בנושא אחר מחומר הלימוד	2. משימות הערכה המקיפות נושא אחד	
10%+10% לכל משימה	על התלמיד לבחור סוגיה שבמחלוקת. להציגה ולכתוב את עמדתו המנומקת	1. כתיבה טיעונית בסוגיה אקטואלית	הערכה שניה - עיסוק בסוגיות

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفطيش على تعليم المدنيات

בסך הכל 20%	בסוגיה זו תוך שימוש במושג מתחום האזרחות		שבמחלוקת - כתיבה טיעונית	
	על התלמיד להציג הסוגיה שבמחלוקת ואת העמדות השונות (יש הטוענים ש..) העולות מתוך המקורות השונים	2.סוגיות במחלוקת - השוואה בין עמדות מנוגדות בסוגיה שעל סדר היום הציבורי באמצעות טקסט חזותי (קריקטורה/תמונה) מול טקסט מילולי		
30% לתוצר הכלל	בכל אחת מהאפשרויות על התלמיד לבחור סוגיה אזרחית ולגביה: - להציג את המושגים האזרחיים הרלוונטיים - להביע עמדה או התייחסות אישית לסוגיה - לנמק את הבחירה בסוגיה זו ואת הבחירה בתוצר	על התלמיד לבחור משימה <u>אחת</u> מבין האפשרויות המוצעות:	הערכה שלישית - המשלבת ביטויים מגוונים ויצירתיים	
	קליפ/סרטון קצר הממחיש סוגיה/נושא אזרחי	1.קליפ/סרטון		
	התלמיד יצלם שלוש תמונות שונות המשקפות סוגיה אזרחית	2.גלריית תמונות		
	יצירת משחק הממחיש את הסוגיה האזרחית	3.משחק אינטראקטיבי		
30% לתוצר הכלל		כל קבוצה תבחר משימה אחת מבין האפשרויות המוצעות:	אירוע סיום- משימה קבוצתית	
	עריכת דיבייט בסוגיה אקטואלית, תוך שימוש בטיעונים מעולם האזרחות	1.דיבייט		
	לימוד קבוצתי של נושא שטרם נלמד בכיתה והעברתו לשאר התלמידים	2. תלמידים לומדים ומלמדים		
	הצגת סוגיה אזרחית באמצעות משפט שבו מביאים הצדדים טיעונים שונים מתחום האזרחות ולבסוף קבלת	3. משפט מבוים		

	כתיבת נייר עמדה בסוגיה אזרחית תוך שימוש לפחות בשני מקורות, הצגת הטענות השונים וכתיבה מנומקת של עמדה אישית של כל אחד מחברי הקבוצה	4. נייר עמדה	
	התלמידים יבצעו פרויקט קהילתי בעקבות לימוד סוגיה אזרחית. בהצגת העבודה יש להציג את הסוגיה, להסביר את הבחירה בפרויקט ואת הקשר בין הפרויקט לנלמד, ולכתוב רפלקציה על התהליך	5. פרויקט חברתי- קבוצתי- שילוב של מעורבות חברתית עם לימודי האזרחות	

הנחיות כלליות לכתיבת מחוון:

לכל מטלה יש להציג מחוון מסודר.

על המורה לפרט בכל חלק את הנדרש מהתלמיד.

כל מחוון צריך לכלול ניקוד לכל אחד ממרכיבי משימת ההערכה.

מחוון טוב הוא מחוון הבנוי עפ"י רמות ביצוע:

רמת הביצוע המיטבית צריכה לכלול את כל מה שמצופה מהתלמיד באותו חלק. לדוגמה בחלק של סקירת הספרות: אם נדרש מהתלמיד שימוש בשני מקורות לפחות ומיזוג טקסטים ובנוסף המקורות צריכים להיות מסוגים שונים – כל אלו צריכים לבוא לידי ביטוי בניקוד.

רמות הביצוע הבסיסיות יינתנו על ביצוע של חלק מהנדרש מהתלמיד.

במרחב הפדגוגי ניתן למצוא מגוון רחב של מטלות הכוללות מחוון מפורט לפי רמות ביצוע:

1. [מדינה יהודית ודמוקרטית](#)

2. [הרשות המחוקקת](#)

3. [רשויות השלטון](#)

4. [בוחרים נכון](#)

אפשרות ב: מבחנים מסוגים שונים

מורה המעוניין להעריך את תלמידיו בדרך של מבחן, יכול להתאים את ההוראה והלמידה בשנה זו להערכה על ידי מבחנים מסוגים שונים ובסביבות שונות ומגוונות, בהיקפים משתנים.

בבחירת מסלול זה יש לפעול על פי ההנחיות הבאות:

לקיים לפחות 5 אירועי הערכה כולל מבחן מסכם במתכונת בחינת הבגרות או בהיקף רחב על פי שיקול דעת המורה. על אירועי ההערכה להכיל את החומר הנדרש על פי כלי העזר ובהתייחס לנושאי הליבה על פי תכנית הלימודים:

הפיקוח על הוראת האזרחות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
 רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603599, פקס 02-5603580

1. מאפייניה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
 2. עקרונות המשטר הדמוקרטי
 3. המשטר בישראל
 4. אתגר החיים המשותפים
- בבחירת אפשרות של הערכה בדגם מבחנים, כדאי לקחת בחשבון גם את השיקולים הבאים:

- המרחב הפיזי שבו יתקיים המבחן - בית או כיתה בבית הספר
- צורת ההיבחנות - בעל פה או בכתב.
- משך ההיבחנות - מוגבל בזמן או ללא הגבלת זמן.
- חומרי עזר - חומר פתוח או ללא חומרי עזר.
- הנבחנים - אישי או שיתופי.

כל אחת מהבחירות משפיעה על סוג השאלות ורמת סדר החשיבה הנדרשת במבחן.

על המורה להכין מבעוד מועד מחוונים לכלל המבחנים.

[דוגמאות של שאלות לבחינה מרחוק.](#)

בשמי ובשם כל צוות ההדרכה,
מאחלת כי האתגר יהפוך לקרש קפיצה להתחדשות וליצירתיות על מנת להעמיק את חוויית לימודי האזרחות.
מוזמנים לפנות אל צוות ההדרכה להתייעצות ולשאלות.

בהצלחה והמשך עשייה ברוכה,

עינת אוחיון

מפמ"ר אזרחות